

Най-сетне и самото население отива Осогово, Рила и Родопите, изгубило вѣра въ великитѣ сили и дипломацията, започна да се готви за борба заедно съ своитѣ свободни братя отъ България. За тази целъ се образуваха две мощни революционни организации: едната вътрешна — въ предѣлитѣ на Турция, а другата външна — въ България. Въ едно кжсо време тѣ успѣха да организиратъ почти цѣлото българско население въ предѣлитѣ на Турция, както и онова, което бѣ намѣрило подслонъ въ България. Чрезъ печата революционнитѣ организации поддържаха будно съзнанието на македонското и тракийско население и вършеха голѣма пропаганда въ свободна България за подготовката ѝ къмъ война.

Въ скоро време планинитѣ въ Македония се изпълниха съ въстаници и чети, които поведоха смѣла борба съ редовнитѣ турски войски, изпращани за преследването имъ, като отговаряха на турскитѣ злодеяния съ тероръ и отмъщение надъ виновнитѣ. Тази кръвопролитна борба създаде голѣми затруднения за Турция. Четническитѣ борби достигнаха своя връхъ презъ 1902 и 1903 год. въ така нареченото Илинденско въстание, което бѣ жестоко потушено отъ свирепата турска властъ. Турскитѣ злодеяния надъ беззащитното македонско население не останаха безъ отзвукъ. Великитѣ сили се застъпиха предъ Турция да даде права и сносенъ животъ на българското население въ Македония, но и сега, както и по-рано, Турция се задоволи да даде само обещания, безъ да ги изпълни.

Следъ преврата на младотурцитѣ презъ 1908 год. българското население въ Турция се надѣваше, че ще получи известни облекчения, но скоро се увѣри, че турцитѣ си оставатъ все така лукави и неотстъпчиви, както и по-рано. Нѣщо повече: младотурцитѣ се заловиха да отоманизиратъ цѣлото население въ Македония, съ целъ да обезличатъ народноститѣ, а главно българитѣ. Това предизвика нови борби, които получиха отзвукъ и въ България. Младотурцитѣ започнаха да обвиняватъ България въ подстрекателство и я предупреждаваха, че ще я държатъ отговорна за това. Съ тия свои похвати тѣ отвлечаха общественото мнение въ Европа отъ истинското положение на нѣщата въ Македония, като се стремѣха да доказватъ, че недоволствата на македонското население се дължатъ не на лошото управление, а на подстрекателствата, които идатъ отъ България.

Въ българскитѣ правителства, както и въ цѣлия народъ, подъ влиянието на отчаянитѣ борби на македонското население и заплашванията отъ страна на Турция, постепенно назрѣ убеждението, че на това положение може да се тури край само съ една война. За осигуряване успѣха на войната България трѣбваше да се съюзи съ своитѣ съседи сърби и гърци срещу Турция. Обаче образуването на единъ такъвъ съюзъ срѣщаше голѣма прѣчка въ решаването съдбата на Македония, надъ която заявяваха претенции българи, сърби и гърци. България настояваше при успѣшната война отъ Македония да се създаде самостоятелна държава, а Сърбия и Гърция искаха подѣлбата ѝ. Тия спорове се завършиха въ 1912 год. съ едно споразумение между България и Сърбия за подѣлбата на Македония. Скоро следъ това се сключи съюзъ